

p. d. ty narski

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 29-35-69; 28-37-04; 28-90-17

Telex: 816-436

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefax: 29-40-89

BS/17/4/91

OPINIA PUBLICZNA O PREZYDENCIE RP

Komunikat z badań

Warszawa, styczeń 1991 r.

Jednym z tematów styczniowego sondażu CBOS¹ były społeczne reakcje związane z wyborem Lecha Wałęsy na urząd prezydenta RP oraz oczekiwania i wyobrażenia dotyczące sprawowania przez niego najwyższej władzy w państwie.

Reakcje na wybór Lecha Wałęsy

Niemal połowa uczestników badania (44%) przyjęła wybór Lecha Wałęsy na prezydenta z nadzieją, z czego 15% wiąże z tym faktem same nadzieje, a 29% więcej nadziei niż obaw. Niespełna 1/3 badanych (29%) odczuwa tyle samo nadziei co obaw, a 15% więcej obaw niż nadziei, co dwudziesty - jedynie obawy; 7% nie ma na ten temat wyrobionego zdania.

Wyraźnej przewadze nadziei łączonych z wyborem nowego prezydenta nad obawami towarzyszy znaczny wzrost aprobaty "netto" działalności Lecha Wałęsy (z 38 punktów w listopadzie ub.r.do 50 w styczniu '91), wynikającej jednak nie tyle ze zwiększenia się liczby jego zwolenników,co ze zmniejszenia się kręgu przeciwników. Obecna aprobata prezydenta nie dorównuje jednak tej, jaką przywódca "Solidarności" cieszył się na początku ubiegłego roku (tab.1).

Tabela 1 w procentach

Ocena działalności	Wskazania respondentów w okresie sprawowania przez L.Wałęsę funkcji:										
	przewodniczącego NSZZ "Solidarność"										prezydenta
	I '90	II '90	III '90	IV '90	V '90	VI '90	VII '90	IX '90	X '90	XI '90	
Aprobata	85	79	74	72	64	62	62	62	60	62	60
Dezapro-bata	9	13	18	17	21	24	23	25	25	24	10
Aprobata "netto"	76	66	56	55	43	38	39	37	35	38	50

Uwaga. Procenty nie sumują się do 100, ponieważ nie uwzględniono odpowiedzi *trudno powiedzieć*.

Stosunkowo najbardziej entuzjastycznie do osoby nowego prezydenta odnoszą się respondenci mający 60 lat i więcej, najmniej

¹ Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia (12)" przeprowadzono w dniach 12-14 stycznia 1991 roku na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności (N=1500).

natomiast pokolenie 40-latków. Nieco większe nadzieje z prezydenturą Lecha Wałęsy wiąże ludność wiejska niż mieszkańcy miast (zwłaszcza większych). Zdecydowanie optymistyczniej są do niego nastawieni również ludzie z niższym wykształceniem (podstawowym, zasadniczym zawodowym). Pozostali częściej skłonni są do postaw ambiwalentnych i umiarkowanie pesymistycznych. Podobnie wygląda zróżnicowanie odpowiedzi w zależności od zawodu respondenta - najczęściej optymizmu wykazują rolnicy i robotnicy, natomiast w odczuciach inteligencji i kadry kierowniczej dominują uczucia mieszane. Występuje też, co zrozumiałe, duża różnica w reakcji na rezultat wyborów między członkami "Solidarności" a resztą respondentów (tab.1 aneksu).

Odczucia dotyczące prezydentury lidera "Solidarności" są związane też silnie z opinią o kierunku rozwoju sytuacji w naszym kraju (tab.2). Można z tego wnioskować, że pewien wpływ na stosunek do głowy państwa ma indywidualna diagnoza sytuacji społeczno-politycznej i gospodarczej.

Tabela 2

w procentach

Odczucia związane z prezydenturą Lecha Wałęsy	Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju:		
	dobry	zły	brak zdania
Nadzieje	56	30	37
Nadzieje i obawy	28	24	35
Obawy	12	38	17
Trudno powiedzieć	4	8	11

Jaki jest Lech Wałęsa?

Zdaniem przytłaczającej większości uczestników sondażu, cechami dominującymi w osobowości prezydenta Rzeczypospolitej są zdolności przywódcze (85% respondentów), silny charakter (83%) oraz spryt i przebiegłość (82%). Ponad dwie trzecie (72%) badanych przypisuje mu zdolność przewidywania, wyborażnię. Niemal tylu samo ankietowanych uważa prezydenta Wałęsę za człowieka twardego i nieustępliwego (48%), co podziela zdanie, że posiada zdolności dostosowywania się do sytuacji (46%). Podobnie zróżnicowane są opinie

o prezydenckim programie - 45% wierzy w jego istnienie i prawie tyle samo (43%) w to wątpi.

CBOS			
<i>Przedstawię teraz Panu(i) kilka par stwierdzeń. Z każdej pary proszę wskazać to, które, Pana(i) zdaniem, najlepiej charakteryzuje prezydenta L. Wałęsę.</i>			
85%	<i>obdarzony zdolnościami przywódczymi</i>	11%	<i>pozbawiony zdolności przywódczych</i>
83%	<i>silny charakter</i>	12%	<i>słaby charakter</i>
82%	<i>sprytny, przebiegły</i>	10%	<i>naiwny, łatwowierny</i>
72%	<i>przewidyjący, obdarzony wyobraźnią</i>	19%	<i>krótkowzroczny, bez wyobraźni</i>
62%	<i>posiadający dobrych współpracowników</i>	19%	<i>otoczony złymi współpracownikami</i>
48%	<i>twardy, nieustępliwy</i>	46%	<i>umie dostosować się do sytuacji</i>
45%	<i>ma jasny program</i>	43%	<i>nie ma programu</i>
Uwaga. W zestawieniu pominięto odpowiedzi <i>trudno powiedzieć</i> .			

Z powyższego zestawienia wynika, że znaczna większość społeczeństwa przypisuje Lechowi Wałęsie cechy predystynujące go do sprawowania najwyższego urzędu w Rzeczypospolitej. Pewne rozbieżności natomiast występują w ocenie umiejętności jego współpracowników (62% badanych uważa, że ma dobrych współpracowników, a 19%, że złych), a najwięcej kontrowersji budzi jego program polityczny.

Zdaniem największej grupy badanych (42%), Lech Wałęsa będzie dobrym prezydentem. Mniej (29%) jest tych, którzy spodziewają się, że dotychczasowy przywódca "Solidarności" wypadnie przeciętnie w roli głowy państwa, a zaledwie 4% przewiduje, że będzie złym prezydentem. Jednak co czwarty respondent nie wyraził swojej opinii.

Jak Pan(i) myśli, czy Lech Wałęsa będzie prezydentem:

<i>bardzo dobrym</i>	7%
<i>dobrym</i>	35%
<i>przeciętnym</i>	29%
<i>złym</i>	4%
<i>Trudno powiedzieć</i>	25%

Na uwagę zasługuje fakt, że społeczno-demograficzne cechy respondentów nie niosą ze sobą w tym przypadku istotnych różnic w ocenie (aneks, tab.2).

Oczekiwania wobec prezydenta

Spośród przedstawionych respondentom poglądów na temat roli prezydenta w państwie największą popularność (85%) uzyskało twierdzenie, że powinien on liczyć się z głosem społeczeństwa. Prawo do podejmowania samodzielnych i niezgodnych z wolą większości decyzji przyznał mu zaledwie co dziesiąty badany.

Zdaniem dużej części uczestników sondażu, nowy prezydent powinien być autorytetem stojącym ponad podziałami społecznymi i politycznymi (70%), powinien być otwarty na głosy doradców i ekspertów (67%), a także elastyczny w działaniu, tzn. powinien modyfikować cele przyświecające jego działalności zależnie od zmieniających się warunków i okoliczności (65%).

Stosunkowo mało zwolenników (37%) zyskała koncepcja osoby prezydenta zajmującego się bieżącymi sprawami kraju, podczas gdy 59% ankietowanych wyobrażało sobie głowę państwa jako autorytet, do którego należy podejmowanie decyzji jedynie w sprawach doniosłych. Niemal tak samo liczni (58%) są uważający, że prezydent ma stawiać sobie zadania umiarkowane, gwarantujące sukces.

Niespełna połowa ankietowanych (45%) widzi prezydenta w roli instytucji nadzorującej rząd, nieco więcej (50%) reprezentuje pogląd, że rządowi należy stworzyć możliwość swobodnego działania.

Jednocześnie jednak 48% respondentów (z czego 15% w pełni) popiera koncepcję rozdziału kompetencji, polegającego na przyznaniu prawa decyzji w sprawach politycznych prezydentowi, a pozostawieniu w polu działania rządu jedynie zagadnień gospodarczych. Nie popiera takiego podziału 25% (z czego zaledwie 7% zdecydowanie go odrzuca), a 27% nie zabiera głosu w tym przedmiocie.

Ponad połowa ankietowanych (53%) dostrzega konieczność pociągnięcia do odpowiedzialności osób ponoszących winę za błędy i niesprawiedliwości minionych lat, podczas gdy 40% opowiada się za kontynuowaniem "polityki grubej kreski". Kiedy jednak zapytano badanych, jak powinni być potraktowani dyrektorzy przedsiębiorstw państwowych mianowani w poprzednim okresie, za ich zwolnieniem opowiedziało się 17%, natomiast 73% za pozostawieniem na stanowiskach, jeśli dobrze wypełniają swe obowiązki.

		CBOS
<i>Przedstawię Panu(i) kilka par stwierdzeń określających rolę prezydenta w życiu politycznym kraju. Czy, według Pana(i), zadaniem prezydenta powinno być:</i>		
85%	liczenie się z głosem społeczeństwa	podejmowanie samodzielnych decyzji, także niepopularnych i niezgodnych z wolą większości 10%
70%	pozostawanie ponad podziałami politycznymi i społecznymi	reprezentowanie popierających go ugrupowań politycznych 24%
67%	kierowanie się opinią doradców i specjalistów	kierowanie się własnym rozsądkiem i intuicją 28%
65%	dostosowywanie celów do zmieniających się warunków i okoliczności	realizacja przyjętych z góry celów 28%
59%	podejmowanie decyzji tylko w najważniejszych sprawach	trzymanie w swoich rękach wszystkich spraw kraju 37%
58%	podejmowanie zadań umiarkowanych, gwarantujących sukces	podejmowanie działań zdecydowanych, nawet jeśli niosą ze sobą ryzyko porażki 36%
53%	rozliczenie i pociągnięcie do odpowiedzialności ludzi ponoszących winę za błędy i niesprawiedliwość dawnego systemu	puszczenie przeszłości w niepamięć z myślą o zachęceniu wszystkich do budowy III Rzeczypospolitej 40%
45%	nadzorowanie rządu	stwarzanie mu możliwości swobodnego działania 50%
Uwaga: w zestawieniu pominięto odpowiedzi <i>trudno powiedzieć</i> .		

W podejściu ankietowanych do sposobu sprawowania najwyższej władzy państwowej można wyróżnić skrajne postawy. Pierwszą z nich można nazwać wizją "konsultacyjnej prezydentury". Zgodnie z nią prezydent stoi ponad partiami i ugrupowaniami politycznymi, korzysta w szerokim zakresie z opinii ekspertów i rzeczoznawców, nie miesza się do działalności rządu i podejmuje decyzje tylko w sprawach kluczowych. Wizja ta, zgodna z parlamentarnym modelem funkcjonowania państwa, znalazła uznanie zaledwie 3% ankietowanych. Za drugą wizją "mocnej prezydentury", zakładającą istnienie modelu prezydenckiego, opowiedziało się natomiast 22% badanych. Zdecydowana większość (75%) optuje za prezydenturą godzącą cechy jednej i drugiej koncepcji.

Na uwagę zasługuje więc pewna sprzeczność oczekiwań wobec prezydenta. Z jednej strony przypisuje mu się cechy silnego człowieka, oczekuje od niego skutecznego działania i przyznaje prymat w sprawach politycznych, z drugiej zaś dąży do ograniczenia zakresu jego władzy, odmawiając mu w pierwszym rzędzie prawa do podejmowania niepopularnych i niezgodnych z wolą większości decyzji.

Rozbieżne są też opinie ankietowanych na temat instytucji usytuowanych przy osobie prezydenta - w chwili obecnej panuje niewielkie przekonanie o potrzebie powołania Rady Politycznej. Wyraża je 15% badanych, ale jednocześnie 41% jest zdania, że może ona okazać się przydatna. Za zbędną uważa ją 17% uczestników sondażu, a 27% nie ma zdania na ten temat. Podobnie mało skryształizowane są poglądy respondentów co do dalszych losów Komitetu Obywatelskiego przy Lechu Wałęsie. Wprawdzie zwolennicy jego rozwiązania (41%) mają dwukrotną przewagę nad przekonanymi o potrzebie jego dalszego działania (20%), ale aż 39% ankietowanych w ogóle nie zabrało głosu w tej sprawie.

x

x

x

Styczniowe badania CBOS wykazały życzliwe nastawienie opinii publicznej do nowego prezydenta. W społecznych reakcjach na jego wybór uczucia nadziei przeważały nad obawami. Dominowała też opinia, że Lech Wałęsa okaże się dobrym prezydentem.

Panowało dość powszechne przekonanie o przywódczych zdolnościach Lecha Wałęsy, predystynujących go do zajęcia pozycji najwyższego autorytetu w sprawach państwa. Autorytet prezydencki wydaje się jednak uzależniony w pierwszym rzędzie od zgodności decyzji prezydenta z wolą większości, a zatem poddany swoistej kontroli społecznej.

Na uwagę zasługuje niemożność wyróżnienia znaczącej grupy respondentów opowiadających się konsekwentnie za ideą "konsultacyjnej prezydentury", istnieje natomiast grupa zwolenników silnej władzy prezydenckiej, jednak nawet w tym gronie 87% opowiada się przeciw prawu prezydenta do niepopularnych decyzji.

ANEKS

Tabela 1

w procentach

Charakterystyka badanych	Odczucia związane z prezydenturą Lecha Wałęsy:						Liczba osób
	samo nadzieje	więcej nadziei niż obaw	tyle samo nadziei co obaw	więcej obaw niż nadziei	jedynie obawy	trudno powiedzieć	
Ogółem	15	29	29	15	5	7	1500
<u>Płeć</u>							
Mężczyźni	15	29	30	15	5	6	716
Kobiety	14	28	29	14	6	8	784
<u>Wiek</u>							
Do 24	12	28	29	19	3	8	196
25-29	7	32	34	15	7	7	136
30-39	9	31	33	14	7	6	356
40-49	14	22	36	16	7	5	271
50-59	18	25	28	15	4	10	218
60 lat i więcej	25	34	20	10	3	8	323
<u>Miejsce zamieszkania</u>							
Wieś	14	35	24	12	6	8	626
Miasto	16	24	33	16	4	6	874
<u>Wielkość miasta</u>							
Do 20 tys.	14	29	39	8	4	6	160
21-100	14	23	37	15	4	8	276
101-500	17	25	32	16	4	6	240
501 tys. i więcej mieszkańców	17	22	24	25	6	6	198
<u>Region</u>							
Środkowy (Warszawa)	21	26	28	13	5	6	217
Północno-wschodni (Białystok)	22	28	25	14	5	6	118
Północny (Gdańsk)	17	26	29	17	2	10	157
Południowy (Katowice)	16	24	28	15	7	11	261
Południowo-wschodni (Kraków)	10	45	24	12	5	4	236
Środkowo-wschodni (Lublin)	2	19	61	6	3	7	93
Środkowo-zachodni (Poznań)	14	27	31	17	6	5	236
Południowo-zachodni (Wrocław)	14	29	25	19	5	8	182
<u>Wykształcenie</u>							
Podstawowe	17	30	22	13	6	10	627
Zasadnicze zawodowe	18	31	30	13	5	4	372
Średnie	8	27	39	15	4	6	398
Wyższe	11	18	38	27	3	3	103
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>							
Inteligencja, kadra kierownicza	11	16	39	29	2	2	85
Pozostali umysłowi	10	27	34	16	6	6	286
Pracownicy handlu i usług	12	34	29	13	7	4	112
Robotnicy wykwalifikowani	19	27	31	13	3	6	363
Robotnicy niewykwalifikowani	17	32	22	13	8	8	211
Robotnicy najemni w rolnictwie i leśnictwie	14	16	25	29	5	11	73
Rolnicy	17	35	25	9	5	9	275
Prywatni przedsiębiorcy	8	28	33	17	5	9	78
<u>Dochody osobiste respondenta</u>							
Do 450 tys. zł	15	35	22	12	7	8	161
451-700	16	31	27	15	4	7	364
701-950	19	26	28	15	5	6	290
951-1200	11	27	29	15	6	11	256
1201-1450	11	31	37	9	4	6	134
1450-1950	12	27	34	14	7	6	140
Powyżej 1950 tys. zł	15	22	36	21	5	1	95
<u>Przynależność do b. PZPR</u>							
Tak	13	25	26	23	5	7	149
Nie	15	30	29	14	5	7	1309
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>							
Należący do:							
NSZZ "Solidarność"	24	35	27	6	2	4	186
OPZZ	9	26	12	26	5	12	77
Innych	8	26	19	24	5	8	38
Nie należący do żadnych	14	28	30	15	5	7	1174

Tabela 2

w procentach

Charakterystyka badanych	Rozkład odpowiedzi na pytanie: <i>Jakim prezydentem będzie Lech Wałęsa:</i>					Liczba osób
	bardzo dobrym	dobrym	przeciętnym	złym	trudno powiedzieć	
Ogółem	7	35	29	4	25	1500
<u>Płeć</u>						
Mężczyźni	8	36	31	4	22	716
Kobiety	6	35	28	4	27	784
<u>Wiek</u>						
Do 24	6	29	41	3	22	196
25-29	7	32	30	7	23	136
30-39	5	35	30	5	24	356
40-49	5	29	33	5	27	271
50-59	7	38	26	2	27	218
60 lat i więcej	12	43	19	3	23	323
<u>Miejsce zamieszkania</u>						
Wieś	7	36	30	4	22	626
Miasto	7	35	28	4	26	874
<u>Wielkość miasta</u>						
Do 20 tys.	4	41	24	1	29	160
21-100	8	31	29	4	28	276
101-500	8	34	25	4	30	240
501 tys. i więcej mieszkańców	6	36	33	8	17	198
<u>Region</u>						
Środkowy (Warszawa)	13	34	29	4	20	217
Północno-wschodni (Białystok)	8	40	32	2	19	118
Północny (Gdańsk)	4	41	24	3	28	157
Południowy (Katowice)	6	34	31	4	25	261
Południowo-wschodni (Kraków)	8	39	25	5	23	236
Środkowo-wschodni (Lublin)	4	30	18	3	44	93
Środkowo-zachodni (Poznań)	5	32	36	5	23	236
Południowo-zachodni (Wrocław)	7	31	31	7	24	182
<u>Wkształcenie</u>						
Podstawowe	7	37	26	3	26	627
Zasadnicze zawodowe	9	37	30	3	20	372
Średnie	4	31	32	5	27	398
Wyższe	6	36	27	9	22	103
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>						
Inteligencja, kadra kierownicza	6	32	33	7	22	85
Pozostali umysłowi	4	32	31	8	25	286
Pracownicy handlu i usług	6	46	22	4	20	112
Robotnicy wykwalifikowani	10	33	29	2	26	363
Robotnicy niewykwalifikowani	6	42	25	4	24	211
Robotnicy najemni w rolnictwie i leśnictwie	7	27	41	5	19	73
Rolnicy	9	36	24	4	26	275
Prywatni przedsiębiorcy	5	35	38	1	20	78
<u>Dochody osobiste respondenta</u>						
Do 450 tys. zł	10	33	32	4	21	161
451-700	8	35	28	4	25	364
701-950	7	35	26	4	27	290
951-1200	6	32	28	4	30	256
1201-1450	5	41	28	5	21	184
1451-1950	6	38	27	7	21	140
Powyżej 1950 tys. zł	5	33	45	2	15	95
<u>Przynależność do b. PZPR</u>						
Tak	4	29	38	4	25	149
Nie	7	36	28	4	24	1309
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>						
Należący do:						
NSZZ "Solidarność"	11	47	18	1	22	186
OPZZ	5	27	42	4	22	77
Innych	10	34	13	8	34	38
Nie należący do żadnych	6	34	31	5	24	1174